

Kommentoi Avoimen tieteen ja tutkimuksen rahoituksen tiekartan luonnosta

Vastaus-ID
405

Esitiedot

Nimi:
Sirpa Suonpää, Nina-Mari Salminen, Laura Kittinen, Sade Virkki, Harri Pitkanen, Anu Kantola
Organisaatio:
Luonnonvarakeskus (Luke)
Kommentoiko organisaatiosi virallisena edustajana?
Kyllä [Y]

Lyhyen aikavälin suositukset

Kommentoi Tutkimusrahoittajien avoimen tieteen käytännöt -työkalua. Onko suositus tarpeellinen osa tiekarttaa ja millä tavoin sitä voisi kehittää?

Kommentoi Suositusta avoimen tieteen kansallisten infrastruktuurien kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Onko suositus tarpeellinen osa tiekarttaa ja millä tavoin sitä voisi kehittää?
Luonnoksessa esitellään taulukko, johon on luonnoksen mukaan valikoitu keskeisimmät kansalliset avoimuuden infrastruktuurit, joita ilman avoimen tieteen ja tutkimuksen toteuttaminen Suomessa olisi hankalaa tai mahdotonta. Mikä on infrastruktuurin määritelmä tässä yhteydessä? Millä perusteilla taulukkoon on valittu juuri nämä infrastruktuurit ja keitä ne palvelevat (kohderyhmät)? Taulukko sisältää pääosin vain OKM:n hallinnonalan infrastruktuureja. Valitut infrastruktuurit ovat hyvin eri tasoisia kokonaisuuksia, esim. Tilastokeskus vs. laji.fi. Tilastokeskuksen tulkitseminen infrastruktuuriksi (organisaationa) ei ole mielestämme perusteltua, koska Suomessa on myös muita tilastoviranomaisia. Lukekin on tilastoviranomainen ja tuottaa tilastoja. Keskeinen erottava tekijä Tilastokeskuksen ja Luken välillä on se, että Tilastokeskus tuottaa haastatteluihin ja tiedonkeruisiin liittyviä palveluita myös muille; jos tämä on se, mitä haetaan, se pitäisi erikseen mainita. Vai onko kyse StatFin-tietokannasta vai jostain muusta? Rahoituksen näkökulmasta on varsin eri asia, kohdistetaanko rahoitus koko organisaation toimintamenoihin vai jonkin täsmällisen palvelun tuottamiseen. Tutkimuslaitosten tietovarannot puuttuvat listauksesta lähes täysin. Tutkimuslaitoksilla on laajoja julkaisuarkistoja, mutta listauksessa on mainittu erikseen vain yliopistojen julkaisuarkistot. Tutkimuslaitoksilla on monia muitakin avoimia aineistoja ja tutkimusinfrastruktuuripalveluja. Esimerkkinä Ilmatieteen laitoksen, Maanmittauslaitoksen, GTK:n, Luken ja Suomen ympäristökeskuksen tuottamat palvelut ja viranomaisdata, joilla on laajaa tutkimuskäyttöä myös oman organisaation ulkopuolella. Jos taulukko merkittävistä infrastruktuureista halutaan esittää, tulisi käydä laajempaa keskustelua sen sisällöstä ja valintakriteereistä sekä valinnan logiikasta. Merkittävyyden määrittelyn kriteereinä voisi pitää esimerkiksi vastaavia kriteerejä kuin Suomen Akatemian FIRI-tiekartassa. Lisäksi kansallisten infrastruktuurien suositus voisi myös sisältää liittymäpinnan kansainväliseen toimintaan. Halutaanko näitä kansallisia infrastruktuureja liitettäväksi EOSC malliin tai ovatko jotkut infrastruktuurit jo osana kansainvälisiä liittymäpintoja?

Kommentoi Suositusta tutkimusorganisaatioiden avoimen tieteen palveluiden resursointiin. Onko suositus tarpeellinen osa tiekarttaa ja millä tavoin sitä voitaisiin kehittää?
Avoimen tieteen palvelujen resursoinnin jokainen organisaatio itse päättää ja priorisoi tarpeidensa mukaan. Muuttuneen maailmantilanteen myötä täysi avoimuus ei välttämättä ole enää tavoite organisaatiossa. Avoimen tieteen osuutta tukipalveluista on vaikea erotella – ja onko erottelu edes mielekästä? Lisäksi monia palveluita tuotetaan jo nykyisin yhteistyöllä.
Osiossa mainitaan 'avointa tiedettä paremmin edistävä rahoitusmalli' - viitataan tällä viitearkkitehtuurin pohjalta tehtyyn rahoitusmalliin, korkeakoulujen rahoitusmalliin vai mihin?
Osiossa voisi ottaa myös kantaa Tulanet-verkoston yhteistyöhön sekä "suosituksena" tuottaa keskitettyjä tukipalveluita tutkimusorganisaatioiden välillä. Yhteinen palvelukonsepti selitetään auki 3A ja 3B -osioissa, mutta sekavasti eri yhteistyöasteilla. Tätä osiota voisi yrittää selkeyttää muokkaamalla tekstiä suositusperusteiseksi ja karsimalla selittävää tekstiä.
On hyvä, että tässä on annettu suositus resurssien jakamisesta avoimen tieteen edistämiseksi. Tämä on kuitenkin käytännössä vaikuttanut olevan melko hankala tie. Luke ja Syke yrittivät esimerkiksi yhteiskehittää avoimen datan portaalia (opendata.luke.fi / ckan.ymparisto.fi), mutta näiden kehitys erkaantui nopeasti, kun organisaatioilla ei ollut täsmälleen samankaltaiset tavoitteet palveluiden toteutuksessa. Kokemusperusteisesti toimivampaa näyttäisi olevan, että jokin yksittäinen toimija (esim. CSC) saa rahoitusta tuottaa yhteinen palvelu kaikkien käyttöön.
Kommentoi Keinoja tutkimusyhteisön ulkopuolisen rahoituksen tuotosten avaamiseksi. Onko suositus tarpeellinen osa tiekarttaa ja millä tavoin sitä voisi kehittää?
Tarvitaanko tiekartassa muita lyhyen aikavälin suosituksia? Jos tarvitaan, mitä aiheita ne käsittelevät?

Pitkän aikavälin suositukset

Kommentoi Suositusta Avoimen tieteen kehittämisrahaston perustamiseksi. Onko suositus tarpeellinen osa tiekarttaa ja millä tavoin kehittäisit sitä?
Suositus Avoimen tieteen kehittämisrahaston perustamiseksi vaikuttaa hyvältä, mutta vaikuttavuus (strategia, päämäärät) rahaston perustamiselle kaipaavat lisäperusteluita. Jos rahasto sijoitetaan olemassa olevan organisaation yhteyteen, tulee esittää malli, miten muut toimijat voivat hyödyntää rahaston etuuksia ja kuinka rahasto käytännössä edesauttaa esim. EU-rahoituksen tai muiden rahoitusinstrumenttien rahan kotiuttamista avoimen tieteen edistämiseen. Vai olisiko rahasto hallinnollinen toimija, jonka toiminta käytännön tasolla ei ole näkyvää?
Mahdollisen kehittämisrahaston toimintamalliksi pidämme toimivimpana ehdotuksena CSC:n yhteydessä ja sen kaltaisella periaatteella toimivaa vaihtoehtoa, joka tarjoaa palvelut toimijan hallinnon alasta riippumatta.
Kommentoi Korkeakoulujen rahoitusmallin kehittämistä. Onko suositus tarpeellinen ja millä tavoin sitä voisi kehittää?
Kommentoi Tutkimusjulkaisemisen kustannusten tasapainottamista. Onko suositus tarpeellinen osa tiekarttaa ja millä tavoin sitä voisi kehittää?
Millä tavoin tekoälyn kehitys vaikuttaa tutkimusjulkaisemisen rahoitustarpeisiin tulevaisuudessa?
Tarvitaanko tiekartassa muita pitkän aikavälin suosituksia? Jos tarvitaan, mitä aiheita ne käsittelevät?

Muut kysymykset

Kommentoi tiekartan johdantoa, lukuohjetta ja tiivistelmää. Millä tavoin näitä osioita voisi kehittää?

Kommentoi Tiekartan kokonaiskuvaa ja rakennetta. Millä tavoin osiota voisi kehittää?

Tiekartta on laaja ja monipuolinen kuvaus avoimen tieteen rahoitukseen liittyvästä kentästä. Valitettavasti tämä tekee luonnoksesta hieman vaikeasti luettavan ja avautuvan. Ehdotamme, että tiekartassa taustoittava ja selittävä osuus erotettaisiin omaksi kokonaisuudekseen ja varsinainen pääasia esitettäisiin tiivistetysti ja selkeästi.

Yleisenä kommenttina asiakirjan luettavuuden parantamiseksi: muotoilussa olisi hyvä hyödyntää kolmiportaista otsikkonumerointia (1, 1.1, 1.1.2). Nykyisellä tavalla kirjaimia käyttäen yläotsikot häviävät ja konteksti rikkoutuu. Jos asiakirjassa käytetään taulukoita, olisi ne hyvä numeroida. Lisäksi olisi mukava saada luettelo käytetyistä termeistä selityksineen asiakirjan liitteeksi. Mitä tarkoitetaan esimerkiksi, kun puhutaan aineistoista? Aineistot voidaan ymmärtää näytteinä ja datana. Tässä yhteydessä ilmeisesti tarkoitetaan dataa? Myös monien muiden termien määrittelyt voisi koota liitteeseen, kuten 'tukipalvelu', 'resurssi', 'infrastruktuuri', 'EOSC' ym. Tällöin niitä ei tarvitsisi kirjoittaa auki tekstiin, vaan lukija voisi hakea ymmärryksen termiluettelosta. Olisi myös hyvä tarkistaa hyperlinkkien toimivuus ja lisätä lähdeluettelo.

Mitä tarkoitetaan perusrahoituksen määräytymismekanismeilla (s. 7)? Kohdassa on ilmeisesti ajateltu korkeakoulujen perusrahoitusta. Tutkimuslaitoksissa rahoittaja ei yleensä erittele käyttöä eikä siten määritä tukipalveluille osuutta. Tutkimuslaitoksissa ajatus on vieras ja kaukana käytännöstä.

Kotimaisen hankerahoituksen osalta toivomme erityisesti Suomen Akatemialta parempaa tukea avoimuudelle. Avoimuutta tukisi paremmin mahdollisuus sisällyttää avoimuudesta johtuvia kuluja rahoitetun tutkimushankkeen kustannuksiin, sen sijaan että ne nykyisin luetaan organisaation yleiskustannukseen eikä niitä rahoiteta.

Kommentoi tiekarttaa yleisesti. Onko teemoja, joiden käsittely olisi avoimen tieteen ja tutkimuksen rahoituksen kannalta tarpeellista ja joita tiekartassa ei ole huomioitu?

Tiekartassa ja avoimen tieteen piirissä yleisemminkin voisi pohtia syvemmin sitä, onko enemmän avoimuutta edelleen oikea tavoite. Muuttuneen maailmantilanteen ja turvallisuusasioiden vaikutusta ei ole tiekartassa huomioitu mitenkään. Missään ei ole tuotu esille perusperiaatetta: as open as possible, as restricted as necessary. Nämä seikat nähdäksemme tulisi huomioida kaikessa avoimeen tieteeseen liittyvässä toiminnassa, myös rahoituksessa.

Tiekartasta tulee vahvasti vaikutelma, että se on laadittu ensi sijassa korkeakoulujen tarpeisiin. Tutkimuslaitosten ja muiden toimijoiden näkyminen suosituksissa on vähäistä. Tutkimuskentän kokonaisuuden kannalta myös nämä tulisi paremmin huomioida. Kattavampaa pohdintaa kaipaisimme myös siitä, onko avoin tiede tässä talous- ja turvallisuustilanteessa juuri se, mitä halutaan kansallisesti edistää. Todennäköisesti lisää rahaa ei ole tulossa jaettavaksi, joten valinta avoimen tieteen rakenteiden hyväksi tarkoittaa luopumista jostakin muusta. Onko pohdittu myös sitä, mistä voitaisiin luopua?

Tutkimuksessa avoin tiede on vain yksi osa tekemistä, eikä sen osuus ole aina helposti tai lainkaan eroteltavissa prosesseista. Esimerkiksi datanhallinta on tutkimuksen perusedellytys joka tapauksessa, avattiinpa datat tai ei. Tässä avoin tiede on kirsikka kakun päällä, ei läheskään aina tavoite sinänsä. Yhä enemmän avoin tiede on tutkimuksessa "business as usual", eikä sen osuutta tai merkitystä ole mielekäästi erikseen korostaa tai erotella.

On myös otettava huomioon, että tutkimusorganisaatioilla on toiminnassaan erilaisia painotuksia. Organisaatio voi valita käyttää resurssejaan johonkin muuhun kuin avoimen tieteen osa-alueen hiomiseen huippuunsa. Avoimen tieteen osalta on päästy jo verrattain hyvälle tasolle. Olisiko aika pohtia, millä muilla keinoilla edistettäisiin innovaatioita ja tuotettaisiin parempia ratkaisuja ympäristölle ja ihmiskunnalle?